[2021] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 443

ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ

ਬਨਾਮ

ਕੇ.ਏ. ਨਜੀਬ

(2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 98)

01 ਫਰਵਰੀ, 2021

[ਐਨ.ਵੀ. ਰਮਨ, ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਅਨਿਰੁਧ ਬੋਸ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਜ਼ਮਾਨਤ:

ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 143, 147, 148, 120-ਬੀ, 341, 427, 323, 324, 326, 506 (ਐਚ), 201, 202, 153ਏ, 212, 307 ਅਤੇ 149 ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣਾ; ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1908 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 16, 18, 18-ਬੀ, 19 ਅਤੇ 20 ਦੇ ਤਹਿਤ - ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਕ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ – ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ – ਨੇ ਕਿਹਾ: ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇਸ ਦੇ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗੀ ਬਲਕਿ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਕਵਰ ਕਰੇਗੀ - ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੱਕ - ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ - ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ - ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਤਹਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸਖਤ ਹੈ ਐਕਟ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਦੋਸ਼ੀ 13 ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ 8 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ 276 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ - ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ - ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ਾਹੀਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ **(1996) 2 ਐਸਸੀਸੀ 616: [1996] 2 ਐਸਸੀਆਰ 1123;** *ਹੁਸੈਨ ਬਨਾਮ ਹੁਸੈਨ ਭਾਰਤ ਸੰਘ* **(2017) 5 ਐਸਸੀਸੀ 702: [2017] 2 ਐਸਸੀਆਰ 626;** *ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ)* **(1999) 9 ਐਸਸੀਸੀ 252;** *ਬੱਬਾ ਉਰਫ ਸ਼ੰਕਰ ਰਘੂਮਨ ਰੋਹਿਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* **(2005) 11 ਐਸਸੀਸੀ 569;** *ਉਮਰਮੀਆ ਉਰਫ਼ ਮਾਮੂਮੀਆ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ* **(2017) 2 ਐਸਸੀਸੀ 731;** *ਐਂਜਲਾ ਹਰੀਸ਼ ਸੋਨਟਕੇ ਬਨਾਮ ਏਂਜਲਾ ਹਰੀਸ਼ ਸੋਨਟਕੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* **2021 (2) ਸਕੇਲ 301;** *ਸਾਗਰ ਤਾਤਿਆਰਾਮ ਗੋਰਖੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ* **2021 (2) ਸਕੇਲ 302;** *ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲੀਗਲ ਏਡ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ* **(1994) 6 ਐਸਸੀਸੀ 731: [1994] 4 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 386 - ਨਿਰਭਰ**

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਬਨਾਮ ਜ਼ਹੂਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਵਤਾਲੀ **(2019) 5 ਐਸਸੀਸੀ 1: [2019] 5 ਐਸਸੀਆਰ 1060- ਵਿਲੱਖਣ**

ਪੂਰਨ ਬਨਾਮ ਪੂਰਨ। ਰਾਮਬਿਲਾਸ **(2001) 6 ਐਸਸੀਸੀ 338: [2001] 3 ਐਸਸੀਆਰ 432;** *ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਐਡਮਨ)* **(1978) 1 ਐਸਸੀਸੀ 118: [1978] 2 ਐਸਸੀਆਰ 358;** *ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਬੱਲਵ ਪ੍ਰਸਾਦ* **(2017) 2 ਐਸਸੀਸੀ 178: [2016] 9 ਐਸਸੀਆਰ 652 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[2019] 5 ਐਸਸੀਆਰ 1060	**ਵਿਲੱਖਣ**	**ਪੈਰਾ 7**
[1996] 2 ਐਸਸੀਆਰ 1123	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 8**
[2017] 2 ਐਸਸੀਆਰ 626	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 8**
[2001] 3 ਐਸਸੀਆਰ 432	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 9**
[1978] 2 ਐਸਸੀਆਰ 358	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 9**
[2016] 9 ਐਸਸੀਆਰ 652	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 10**
(1999) 9 ਐਸਸੀਸੀ 252	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 13**
(2005) 11 ਐਸਸੀਸੀ 569	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 13**

(2017) 2 ਐਸਸੀਸੀ 731	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 13**
2021 (2) ਸਕੇਲ 301	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 14**
2021 (2) ਸਕੇਲ 302	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 14**
[1994] 4 ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 386	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 16**

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2021 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 98

2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 659 ਵਿੱਚ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਵਿਖੇ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 23.07.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਭਾਟੀ, ਏਐਸਜੀ, ਆਰ ਬਸੰਤ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਕਾਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਮੁਹੰਮਦ। ਅਖਿਲ, ਬੀਵੀ ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ, ਰਮੇਸ਼ ਬਾਬੂ ਐਮਆਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.

1. ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਛੁੱਟੀ।

2. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਵਿਖੇ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 23.07.2019 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਐਨਆਈਏ") ਰਾਹੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 143, 147, 148, 120-ਬੀ, 341, 427, 323, 324, 326, 506 (ਐਚ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 201, 202, 153ਏ, 212, 307, 149, 1860 ("ਆਈਪੀਸੀ"), ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ, 1908 ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਤੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ("ਯੂਏਪੀਏ") ਦੀ ਧਾਰਾ 16, 18, 18-ਬੀ, 19 ਅਤੇ 20।

ਤੱਥ

3. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਟੀਜੇ ਜੋਸਫ ਨੇ ਥੋਡੂਪੁਝਾ ਦੇ ਨਿਊਮੈਨ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਬੀ. ਕਾਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਮੈਸਟਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਮਲਿਆਲਮ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕੁਝ ਵਰਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਪਾਪੂਲਰ ਫਰੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਪੀਐਫਆਈ) ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਈਸ਼ਨਿੰਦਾ ਦੇ ਇਸ ਕਥਿਤ ਕੰਮ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। 04.07.2010 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ, ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਚੀਜ਼ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੇ ਪੀੜਤ-ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ

ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਚਰਚ ਵਿਚ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭੈਣ ਨਾਲ ਘਰ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਪੀਐਫਆਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਰੋਕਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ, ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਕੁਹਾੜੀ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਸੱਜੀ ਹਥਲੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੇਸੀ ਬੰਬ ਵੀ ਸੁੱਟੇ ਗਏ। ਪੀੜਤ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 143, 147, 148, 120-ਬੀ, 341, 427, 323, 324, 326, 506 (ਐਚ), 307, 149 ਤਹਿਤ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3.

4. ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਇਹ ਹਮਲਾ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੂਰਵ-ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ, ਕਈ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸਮੇਤ ਕਈ ਦਰਜਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 153 ਏ, 201, 202, 212 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 16, 18, 18-ਬੀ, 19 ਅਤੇ 20 ਵੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਭਗੌੜਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬਾਕੀ ਸਹਿ-ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ, ਐਨਆਈਏ ਨੇ 30.04.2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

5. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 10.04.2015 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੁਬਾਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਹੁਣ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ 2015 ਤੋਂ 2019 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਛੇ ਵਾਰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੀਮਤ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਰਮੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ, ਵਾਹਨ ਅਤੇ ਸਿਮ ਕਾਰਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ, ਖੁਦ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਇਆ, ਪਨਾਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ।

6. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਮਈ, 2019 ਵਿੱਚ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਪੱਖਪਾਤ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਮਲ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਸਾਲ ਅਤੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਹਨ।

ਝਗੜੇ

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਦੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਖਤੀਆਂ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ***ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਬਨਾਮ ਜ਼ਹੂਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਵਤਾਲੀ*** [1] ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ੱਕੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਕਈ ਗੇੜਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ, ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਖਦਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਛੇਤੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਐਨਆਈਏ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 276 ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

8. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਝ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਗਭਗ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂਇਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਰਲੱਭ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ***ਸ਼ਾਹੀਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ। ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ*** [2] ***ਅਤੇ ਹੁਸੈਨ***

[1] (2019) 5 ਐਸਸੀਸੀ 1.

[2] (1996) 2 ਐਸਸੀਸੀ 616.

ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ,[3] ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਲੰਬੀ ਕੈਦ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

9. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਬਨਾਮ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ। ਰਾਮਬਿਲਾਸ 4, ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ, ***ਪੂਰਨ (ਸੁਪਰਾ)*** ਨੇ ***ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਐਡਮਨ)*** [5]; ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਉਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤਾਂ/ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ, ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ।

10. ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਬੱਲਵ ਪ੍ਰਸਾਦ 6 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਪਰ ਦਿੱਤਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

> *"14. ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਉਹ ਵੀ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਰਗੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹਾਂ।* ***ਇਹ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵੇਕ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਠੋਸ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਹਾਲਾਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਦਾਰਥਕ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ***

---

[3] (2017) 5 ਐਸਸੀਸੀ 702.

[4] (2001) 6 ਐਸਸੀਸੀ 338.

[5] (1978) 1 ਐਸਸੀਸੀ 118.

[6] (2017) 2 ਐਸਸੀਸੀ 178

ਉਸ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ...”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

11. ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੀ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਦੀਆਂ ਸਖਤੀਆਂ ਉਸ ਲਈ ਅਜੀਬ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਲੰਬੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਬੇਸ਼ਕ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ.

12. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹੀਨ ਵੈਲਫੇਅਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਸੁਪਰਾ) ਸਮੇਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਦੇਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਏਗੀ। ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ ਕੇਸ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ:

10. ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਟਾਡਾ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 20 (8) ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਖਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ***ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੇਸ [(1994) 3 ਐਸਸੀਸੀ 569: 1994 ਐਸਸੀਸੀ (ਸੀਆਰਆਈ) 899] ਵਿੱਚ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਦੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਾ 21 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।***

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

13. ਅੱਤਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1987 ਜਾਂ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਸਾਈਕੋਟ੍ਰੋਪਿਕ ਸਬਸਟੈਂਸ ਐਕਟ, 1985 ("ਐਨਡੀਪੀਐਸ") ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕੁਝ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹਨ, ***ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਦਿੱਲੀ)[7], ਬੱਬਾ ਉਰਫ ਸ਼ੰਕਰ ਰਘੂਮਨ ਰੋਹਿਦਾ ਬਨਾਮ***

[7] (1999) 9 ਐਸਸੀਸੀ 252.

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [8] ਅਤੇ ਉਮਰਮੀਆ ਉਰਫ਼ ਮਾਮੁਮੀਆ ਬਨਾਮ। ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜਲਦੀ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਸਖਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

14. ਅਸੀਂ ਐਂਜੇਲਾ ਹਰੀਸ਼ ਸੋਨਟਕੇ ਬਨਾਮ ਏਜੇਲਾ ਹਰੀਸ਼ ਸੋਨਟਕੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਯੂਏਪੀਏ ਤਹਿਤ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ 10. ਇਹ ਵੀ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 10, 13, 17, 18, 18 ਏ, 18 ਬੀ, 20, 21, 38, 39 ਅਤੇ 40 (2) ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਿਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗੰਭੀਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ 200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਬਾਕੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਗਰ ਤਾਤਿਆਰਾਮ ਗੋਰਖੇ ਬਨਾਮ ਸਾਗਰ ਤਤਿਆਰਾਮ ਵਿੱਚ ਵੀ. ਯੂ.ਏ.ਪੀ.ਏ. ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ 147 ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਵਾਹ ਅਜੇ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ।

15. ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਭਿਆਨਕ ਹਨ. ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਬਲਕਿ 276 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ 27.11.2020 ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਐਨਆਈਏ ਨੂੰ ਦੋ ਮੌਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਸੂਚੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਝੁਕਾਅ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 13 ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਬਾਲਪਾਰਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇਗੀ. ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕੈਦ ਦਾ ਦੋ ਤਿਹਾਈ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਰੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

16. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇਸ ਦੇ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗੀ ਬਲਕਿ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਵੀ ਕਵਰ ਕਰੇਗੀ।

---

[8] (2005) 11 ਐਸਸੀਸੀ 569.

[9] (2017) 2 ਐਸਸੀਸੀ 731.

[10] ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 6888 2015, ਆਰਡਰ ਮਿਤੀ 04.05.2016.

[11] ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 7947 2015, ਆਰਡਰ ਮਿਤੀ 03.01.2017.

ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ. ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ 12, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੱਕ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਦਰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨਿਰਪੱਖ ਆਰਬਿਟਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਵਿਹਾਰਕਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਪਏ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਲਈ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੱਕ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੈਦ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੋਣਗੀਆਂ।

17. ਐਨਆਈਏ ਬਨਾਮ ਜ਼ਹੂਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਵਤਾਲੀ (ਸੁਪਰਾ) ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵਿਦਵਾਨ ਏਐਸਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਿੰਨੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

18. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਵਰਗੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਦਰਅਸਲ, ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਲਮੇਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਧਾਨਕ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਪਿਘਲ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪਹੁੰਚ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਵਰਗੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਥੋਕ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਇਕਮਾਤਰ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਚਾਏਗੀ।

---

[12] (1994) 6 ਐਸਸੀਸੀ 731, 15.

19. ਕੇਸ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਦਭਾਵਨਾ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਸੀਮਾ 'ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੁਕਰਾ ਦਿੰਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਏ ਗਏ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜਲਦੀ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਤਹਿਤ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

20. ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 37 ਨਾਲੋਂ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਸਖਤ ਹੈ। ਐਨਡੀਪੀਐਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਿੱਥੇ ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਯੂਏਪੀਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਪੂਰਵ-ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਯੂਏਪੀਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 43-ਡੀ (5) ਸਮਰੱਥ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ, ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਆਦਿ।

ਸਿੱਟਾ

21. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁਝ ਵਾਧੂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਗਾਉਣਾ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਹਿੱਤ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਸਥਾਨਕ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਫਿਰਕੂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਨ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੁਰੰਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

MANJEET SINGH
E. No. P/1882/2007 Advocate
Chamber No. 417 2nd Flour
Civil Courts, Rajpura
Mobile: 98726-56669